

บทที่ 2

ทฤษฎีและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 ทฤษฎีที่ใช้ในการศึกษา

2.1.1 ทฤษฎีการบริโภค

จากการศึกษาทฤษฎีการบริโภคที่พัฒนามาตั้งแต่อดีต จะเห็นว่าช่วงระยะเวลาที่ผ่านมาแนวทางการวิเคราะห์พฤติกรรมการบริโภคยังไม่ค่อยเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม ดังนั้นพฤติกรรมของผู้บริโภคในก่อนทศวรรษที่ 1930 นักเศรษฐศาสตร์คลาสสิกสนใจความสัมพันธ์ระหว่างการบริโภคกับอัตราดอกเบี้ย ต่อมา John Maynard Keynes เป็นคนแรกที่สนใจความสัมพันธ์ระหว่างการบริโภคกับรายได้ แนวคิดของ Keynes ได้รับการขยายความโดยนักเศรษฐศาสตร์รุ่นต่อ ๆ มาและมีชื่อว่า สมมติฐานรายได้สมบูรณ์ (Absolute income hypothesis) และนอกจากสมมติฐานรายได้สมบูรณ์แล้วยังมีทฤษฎีการบริโภคทฤษฎีอื่นที่ได้รับความนิยมเช่นกัน เช่น สมมติฐานรายได้เปรียบเทียบ (Relative income hypothesis) สมมติฐานรายได้ถาวร (Permanent income hypothesis) สมมติฐานวัฏจักรชีวิต (Life cycle hypothesis) มาวิเคราะห์และศึกษาหลักที่สำคัญ ๆ ของทฤษฎีต่าง ๆ เพื่อจะเป็นแนวทางในการนำไปสู่การวางแผนนโยบายเศรษฐกิจในอนาคต

1) สมมติฐานรายได้สมบูรณ์ (Absolute income hypothesis)

สมมติฐานรายได้สมบูรณ์มีแนวคิดหลัก คือ ใช้รายได้จะเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมการบริโภคของภาคเอกชน ซึ่งผู้ริเริ่มแนวคิดนี้คือ John Maynard Keynes ในปี ค.ศ. 1936 และมีสมมติฐาน ดังนี้

1. การบริโภคส่วนใหญ่จะขึ้นอยู่กับระดับรายได้
2. เมื่อรายได้เพิ่มขึ้นจะทำให้การบริโภคเพิ่มขึ้นแต่เพิ่มขึ้นน้อยกว่าระดับรายได้เพิ่ม นั่นคือ ค่าความโน้มเอียงหน่วยสุดท้ายในการบริโภค (Marginal propensity to consume : MPC) มีค่ามากกว่าศูนย์แต่น้อยกว่าหนึ่ง
3. ค่าความโน้มเอียงเฉลี่ยในการบริโภค (Average propensity to consume : APC) จะลดเมื่อรายได้เพิ่มขึ้น

จากสมมติฐานดังกล่าวเขียนเป็นฟังก์ชันการบริโภคได้ดังนี้

$$C_t = C_a + bY_t \quad ; 0 < b < 1 \quad (1)$$

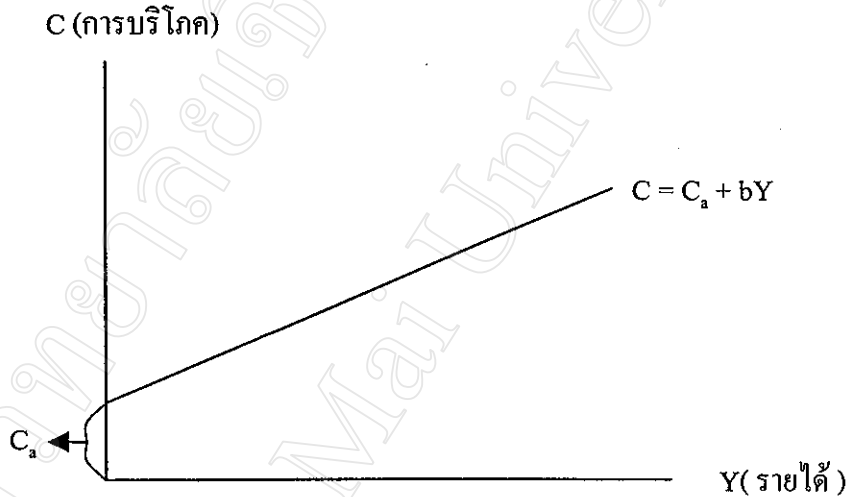
$$APC = \frac{C_t}{Y_t} = \frac{C_a}{Y_t} + b \quad (2)$$

$$MPC = \frac{\Delta C_t}{\Delta Y_t} = b \quad (3)$$

โดยที่ C_t = การบริโภคในเวลา t

Y_t = รายได้ประชาชาติที่หักภาษีแล้วในเวลา t

แสดงให้เห็นว่าการบริโภคกับรายได้มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกัน และมีความสัมพันธ์ที่ไม่ได้สัดส่วนกัน นั่นคือ $APC > MPC$ แม้ว่าเมื่อรายได้เพิ่มขึ้นจะทำให้ค่าความโน้มเอียงเฉลี่ยในการบริโภคจะยังคงมากกว่าค่าความโน้มเอียงหน่วยสุดท้ายในการบริโภคเสมอ ดังภาพ

รูปที่ 1.1 เส้นการบริโภคระยะสั้น

จะเห็นได้ว่าพฤติกรรมบริโภค (C) จะขึ้นอยู่กับส่วนที่ไม่สัมพันธ์กับรายได้ (C_a) และส่วนที่เป็นรายได้ (Y) เส้นลาดเอียงจากซ้ายไปขวามีค่าความชันของเส้นเท่ากับ b เมื่อรายได้เพิ่มขึ้น การบริโภคจะเพิ่มขึ้น และ ค่าความโน้มเอียงเฉลี่ยในการบริโภคจะลดลง โดยผู้บริโภคที่มีรายได้ต่ำจะมีค่าใช้จ่ายในการบริโภคเป็นสัดส่วนที่มากกว่ารายได้ ทำให้มีค่าความโน้มเอียงเฉลี่ยในการบริโภคสูง ในขณะที่ผู้บริโภคที่มีรายได้สูงจะมีค่าใช้จ่ายในการบริโภคเป็นสัดส่วนที่น้อยกว่ารายได้ ทำให้มีค่าความโน้มเอียงเฉลี่ยในการบริโภคต่ำ

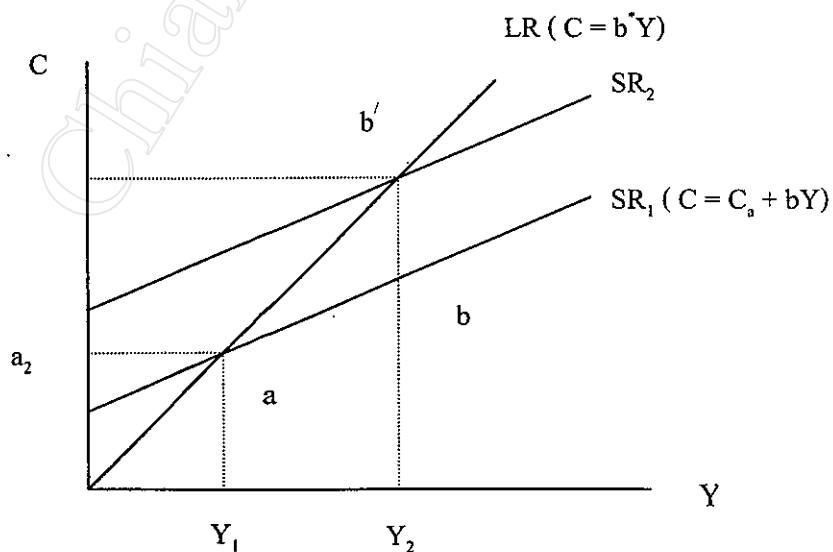
นอกจากนี้สมมติฐานรายได้สมบูรณ์ยังได้รับความสนใจจากนักเศรษฐศาสตร์ในสมัยนั้น ด้วยเหตุผล 2 ประการ คือ

1. ทำให้ทราบถึงขนาดของการลงทุน การจัดซื้อของรัฐบาล และรายรับจากภาษี ณ ระดับที่มีการจ้างงานเต็มที่ ได้ จากความสัมพันธ์ระหว่างการบริโภคและรายได้

2. ในการทดสอบจากการสังเกต ทดลอง และศึกษาขงประมาณในทางตัดขวาง (Cross-section analysis) พบว่าการบริโภคมีความสัมพันธ์กับรายได้ตามสมมติฐานของ Keynes

สมมติฐานของ Keynes ได้รับความนิยมน้อยลง เนื่องจากฟังก์ชันการบริโภคของ Keynes ไม่สามารถใช้พยากรณ์พฤติกรรมกรบริโภคของเอกชนได้ ผลการพยากรณ์ไม่ตรงกับความเป็นจริงในสมัยนั้น สาเหตุคือนักเศรษฐศาสตร์คิดว่าเมื่อสงครามสิ้นสุดลง การใช้จ่ายของรัฐบาลก็จะลดลงทำให้เศรษฐกิจเข้าสู่ภาวะตกต่ำและการบริโภคของครัวเรือนอยู่ในระดับต่ำ แต่ความเป็นจริงแล้วระดับการบริโภคของผู้บริโภคกลับเพิ่มขึ้นมาก เพราะในช่วงที่เกิดสงครามผู้บริโภคมียาได้เพิ่มขึ้นจากการใช้จ่ายของรัฐบาล และผู้บริโภคได้เก็บรายได้เหล่านี้ไว้ในรูปของทรัพย์สินที่สามารถเปลี่ยนเป็นเงินสดได้ เมื่อสงครามสิ้นสุดลงจึงนำมาใช้ในการบริโภคจากเหตุการณ์ครั้งนี้ทำให้ทราบว่าทรัพย์สินก็มีความสัมพันธ์ต่อระดับการบริโภคเช่นเดียวกับรายได้

ขณะเดียวกัน Simon Kuznets ในปี ค.ศ. 1946 ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการบริโภคกับรายได้ของสหรัฐอเมริกาโดยใช้ช่วงเวลาที่ยาวกว่าการศึกษาของ Keynes ผลการศึกษาพบว่าฟังก์ชันการบริโภคมีลักษณะเป็นเส้นตรงที่ออกจากจุดกำเนิดคือ $C = b'Y$ แตกต่างจากเส้นการบริโภคตามสมมติฐานของ Keynes โดยค่า b' นี้มีค่าประมาณ 0.9 มากกว่าค่า b ของ Keynes ที่มีค่าอยู่ระหว่าง 0.6 และ 0.8 แสดงถึงเส้นการบริโภคที่ชันมากกว่าและปฏิเสธสมมติฐานของ Keynes ที่ว่า $APC > MPC$ โดย Kuznets พบว่า การบริโภคกับระดับรายได้มีความสัมพันธ์ที่เป็นสัดส่วนกัน นั่นคือ $APC = MPC (=b)$ เพื่อไม่ให้เกิดความขัดแย้งกับการศึกษาของ Kuznets นักเศรษฐศาสตร์สำนัก Keynes จึงได้อธิบายว่าเส้นการบริโภคตามแนวคิดของ Kuznets เป็นเส้นการบริโภคระยะยาว ส่วนเส้นการบริโภคตามแนวคิดของ Keynes เป็นเส้นการบริโภคในระยะสั้นซึ่งในระยะยาวแล้วเส้นจะเลื่อนสูงขึ้นจนกลายเป็นฟังก์ชันการบริโภคระยะยาวแสดงให้เห็นได้ดังภาพ

รูปที่ 1.2 เส้นการบริโภคระยะสั้นและระยะยาว

จากรูป 1.2 กำหนดให้การบริโภคเดิมอยู่ที่จุด a บนเส้นการบริโภคระยะสั้น SR_1 และในระยะยาวเส้นการบริโภคเลื่อนสูงขึ้นไปเป็น SR_2 ทำให้เมื่อรายได้เพิ่มจาก Y_1 เป็น Y_2 การบริโภคจะไม่เพิ่มขึ้นไปอยู่ที่จุด b แต่จะเพิ่มไปอยู่ที่จุด b' แทนค่าความโน้มเอียงเฉลี่ยในการบริโภคจึงไม่ลดลงเมื่อรายได้เพิ่มขึ้นและ $APC = MPC$ นั่นคือในระยะยาวแล้วการบริโภคจะอยู่บนเส้นการบริโภคระยะยาว ส่วนสาเหตุที่ทำให้เส้นการบริโภคในระยะสั้นเลื่อนสูงขึ้นไปนี้มีหลายสาเหตุด้วยกัน

1. เมื่อผู้บริโภคมีความร่ำรวยมากขึ้นจะทำให้มีการใช้จ่ายในการบริโภคเพิ่มมากขึ้นกว่าเดิมในทุกระดับรายได้ ทำให้เส้นการบริโภคระยะสั้นเลื่อนสูงขึ้นไป
2. ในระยะยาวมีการอพยพของประชาชนจากชนบทเข้าสู่ตัวเมืองเพิ่มมากขึ้น และ เนื่องจากค่าครองชีพในเมืองสูงกว่าชนบททำให้รายจ่ายในการบริโภคสูงขึ้นไป
3. ในระยะยาวมีการพัฒนาทางด้านการผลิตและการตลาดทำให้มีสินค้าอุปโภคบริโภคเพิ่มขึ้นและผู้บริโภคถูกกระตุ้นให้บริโภคมากขึ้น
4. ในระยะยาวสัดส่วนของผู้สูงอายุมีมากขึ้นทำให้ระดับการบริโภคสูงขึ้นไป

ดังนั้นจากที่กล่าวมาแนวคิดของเคนส์เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างการบริโภคกับรายได้สรุปได้ดังนี้

1. การบริโภคที่แท้จริง (Real consumption) จะเป็นฟังก์ชันที่มีเสถียรภาพมากของรายได้สุทธิส่วนบุคคลที่แท้จริง (Real disposable income) โดยถือว่าความสัมพันธ์ระหว่างการบริโภคกับรายได้เช่นนี้เป็นไปตามกฎเกณฑ์ทางจิตวิทยาพื้นฐาน
2. บุคคลทั่วไปจะเพิ่มการบริโภคของเขาเมื่อรายได้ของเขาเพิ่มขึ้น แต่จะเพิ่มการบริโภคขึ้นเท่ากับรายได้ที่เพิ่มขึ้นนั้นหรือความโน้มเอียงในการบริโภคเพิ่ม (MPC) จะมีค่าเป็นบวกและมีค่าน้อยกว่าหนึ่ง
3. ในระยะสั้นการปรับการใช้จ่ายบริโภคของบุคคลต่อการเปลี่ยนแปลงในรายได้นั้นจะทำได้ไม่สมบูรณ์ หรือ MPC ของช่วงระยะเวลาสั้นจะน้อยกว่า MPC ของช่วงระยะยาว
4. สัดส่วนของรายได้ที่ถูกนำไปใช้ในการบริโภคหรือ APC จะลดลงเมื่อรายได้เพิ่มขึ้น และ APC เพิ่มขึ้นเมื่อรายได้ลดลง

อย่างไรก็ตามจากการใช้ข้อมูลทางสถิติพิจารณา ปรากฏว่ามีได้พิสูจน์ว่าข้อสรุปดังกล่าวของเคนส์จะไม่เป็นจริงเสียทั้งหมด ข้อสรุปบางประการเป็นจริงเฉพาะระยะสั้นแต่ไม่เป็นจริงในระยะยาวและข้อสรุปบางประการก็เป็นจริงเฉพาะในระยะยาวเท่านั้น เช่น ข้อสรุปที่ว่า การบริโภคเป็นฟังก์ชันที่มีเสถียรภาพของรายได้นั้นปรากฏว่าเป็นความจริงแต่ในระยะยาวเพราะหากใช้ข้อมูล

ของช่วงระยะเวลาที่สั้นมากๆ ความสัมพันธ์ระหว่างการบริโภคกับรายได้นั้นมักไม่ค่อยแน่นอน แสดงว่าการบริโภคไม่ได้เป็นฟังก์ชันที่มีเสถียรภาพของรายได้ ข้อเสนออีกประการหนึ่งที่ว่า APC ผันแปรผกผันกับรายได้นั้นปรากฏว่าเป็นจริงแต่ในระยะสั้นเนื่องจากเมื่อวิเคราะห์โดยใช้ข้อมูล แบบ Time-Series ระยะยาวจะพบว่าในช่วงระยะเวลายาวนานนั้น APC จะคงที่ สำหรับข้อสรุปที่ยอมรับกันทั่วไปนั้นคือข้อสรุปที่ว่า MPC เป็นบวกและน้อยกว่า 1 และข้อสรุปที่ว่า MPC ในช่วงระยะเวลาด้านจะมีค่าน้อยกว่า MPC ของช่วงระยะยาว

2) สมมติฐานรายได้เปรียบเทียบ (Relative income hypothesis)

Jame S. Duesenberry ในปี ค.ศ. 1949 ได้คิดค้นสมมติฐานนี้โดยอาศัยหลักจิตวิทยาและมองว่าผู้บริโภคพยายามที่จะแสวงหาความพอใจสูงสุดจากรายได้ที่มีจำกัด (Maximize utility subject to income) และได้พัฒนาสมมติฐานรายได้เปรียบเทียบขึ้น โดยมีพื้นฐานอยู่ 2 ประการ คือ

1. การบริโภคของผู้บริโภคจะขึ้นอยู่กับ การเลียนแบบครัวเรือนอื่น ๆ
2. การบริโภคมีความสัมพันธ์กับรายได้ในปัจจุบันและรายได้สูงสุดที่เคยได้รับ

ฟังก์ชันการบริโภคของสมมติฐานรายได้เปรียบเทียบจะมีพื้นฐานมาจากฟังก์ชันการบริโภคระยะยาว ส่วนฟังก์ชันการบริโภคระยะสั้นเป็นเพียงการวัฏจักรการเคลื่อนไหว (Cyclical movements) ของรายได้ โดยเส้นการบริโภคในระยะสั้นจะตัดกับแกนตั้ง และลาดเอียงจากซ้ายไปขวามีความสัมพันธ์ที่ไม่ได้สัดส่วนระหว่างรายได้กับการบริโภค คือ เมื่อรายได้เพิ่มขึ้นจะทำให้ค่าความโน้มเอียงเฉลี่ยในการบริโภคลดลง แต่จะยังมีค่ามากกว่าค่าความโน้มเอียงหน่วยสุดท้ายในการบริโภค ส่วนในระยะยาวเมื่อรายได้เพิ่มขึ้นค่าความโน้มเอียงเฉลี่ยในการบริโภคจะคงที่ถ้าระดับของการกระจายรายได้ไม่เปลี่ยนแปลงเส้นการบริโภคจะออกจากจุดกำเนิดมีความสัมพันธ์ที่เป็นสัดส่วนกับรายได้ นอกจากนี้ Duesenberry ยังมีความเห็นว่าสัดส่วนของการออมต่อรายได้ (Average propensity to save : APS) ขึ้นอยู่กับระดับรายได้ในงวดปัจจุบันเปรียบเทียบกับรายได้สูงสุดที่เคยได้รับมา (Y_0^p) สามารถเขียนเป็นสมการได้ดังนี้

$$APS = \frac{S}{Y} = C_{a0} + C_{a1} \frac{Y}{Y_0^p} \quad (4)$$

และจาก $APC + APS = 1$ (5)

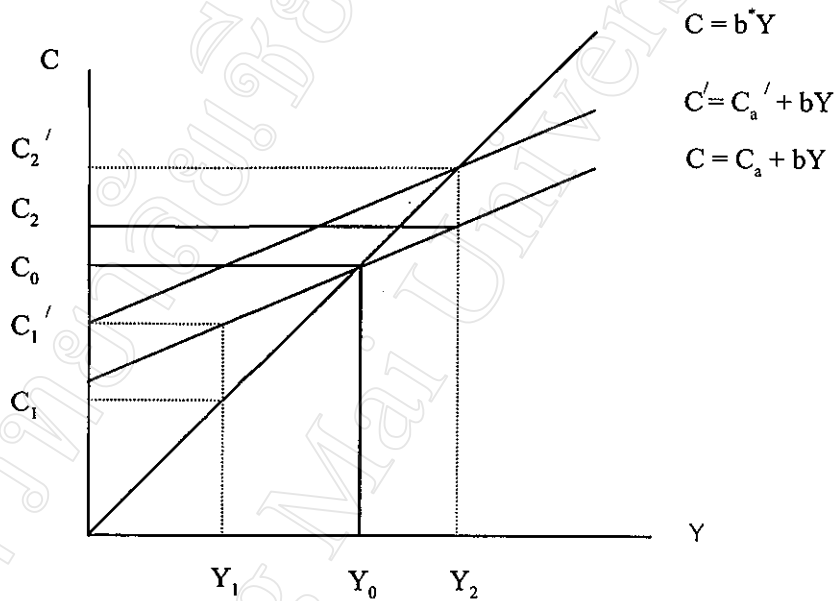
ดังนั้น $APC = \frac{C}{Y} = (1 - C_{a0}) - C_{a1} \frac{Y}{Y_0^p}$ (6)

$$C = (1 - C_{a0})Y - C_{a1} \frac{Y^2}{Y_0^p} \quad (7)$$

$$MPC = \frac{\Delta C}{\Delta Y} = (1 - C_{a0}) - 2 C_{a1} \frac{Y}{Y_0^p} \quad (8)$$

- โดยที่ C = การบริโภค
- S = การออม
- Y = รายได้รายได้ประชาชาติที่หักแล้ว
- Y_0^p = รายได้ประชาชาติสูงสุดในอดีต

ซึ่งจากแนวคิดของ Duesenberry นี้สามารถอธิบายพฤติกรรมการบริโภค ได้ดังภาพ

รูปที่ 2.1 เส้นการบริโภคหักแบบฟันเฟือง

จากรูป 2.1 กำหนดให้เดิมผู้บริโภคมีรายได้เท่ากับ Y_0 การบริโภคอยู่ที่ระดับ C_0 ถ้ารายได้เพิ่มขึ้นเป็น Y_2 การบริโภคจะไม่เพิ่มขึ้นไปเป็น C_2 แต่จะเพิ่มขึ้นไปถึงระดับ C_2' เพราะผู้บริโภคพยายามที่จะให้มีระดับการครองชีพที่สูงขึ้น แต่ถ้ารายได้ลดลงมาเป็น Y_1 การบริโภคของผู้บริโภคจะไม่ลดลงมาที่ C_1 แต่จะลดลงมาอยู่แค่เพียง C_1' แทนเพื่อรักษาระดับการครองชีพให้ใกล้เคียงกับระดับเดิมมากที่สุด นั่นคือเมื่อรายได้เพิ่มขึ้นพฤติกรรมการบริโภคของผู้บริโภคจะเป็นไปตามเส้นการบริโภคในระยะยาว แต่ถ้ารายได้ลดลงพฤติกรรมการบริโภคของผู้บริโภคเป็นไปตามเส้นการบริโภคระยะสั้น

ตามแนวคิดของสมมติฐานรายได้เปรียบเทียบสรุปได้ว่าภายหลังจากรายได้ขึ้นมาถึงจุดสูงสุดระดับหนึ่งแล้ว ถ้าสมมุติว่ารายได้ลดลงการบริโภคจะไม่ลดลงเป็นสัดส่วนเดียวกับรายได้แต่จะลดลงเป็นสัดส่วนน้อยกว่ารายได้ตามการบริโภคระยะสั้น และเมื่อเศรษฐกิจเริ่มฟื้นฟูกำลังใหม่ (แต่ยังไม่

ถึงระดับเดิม) การบริโภคจะเพิ่มขึ้นจนถึงจุดที่รายได้รับสูงสุดในอดีต ถ้ารายได้เพิ่มต่อไปการบริโภคจะเพิ่มเป็นสัดส่วนเดียวกับรายได้เรื่อยไปจนกว่าเศรษฐกิจจะตกต่ำอีกครั้ง

3) สมมติฐานรายได้ถาวร (Permanent income hypothesis)

สมมติฐานรายได้ถาวรถูกพัฒนาโดย Milton Friedman ในปี ค.ศ. 1957 มีแนวคิดที่ว่าผู้บริโภคจะเลือกระดับการบริโภคในแต่ละช่วงเวลาเพื่อให้เกิดความพอใจสูงสุดภายใต้รายได้ตลอดชีวิตฟังก์ชันการบริโภคจะขึ้นอยู่กับมูลค่าปัจจุบันของรายได้ตลอดชีวิต และแนวคิดนี้อธิบายว่าทำไมฟังก์ชันการบริโภคระยะสั้นจึงต่างๆ ไปจากฟังก์ชันการบริโภคระยะยาวบนข้อเท็จจริงที่ว่ารายได้ที่วัดได้กับการบริโภคที่วัดได้ในระยะสั้นใดๆ สำหรับเศรษฐกิจหรือเอกชนก็ตามนั้นไม่ใช่รายได้และการบริโภคถาวร แต่จะประกอบด้วยส่วนถาวร (Permanent) กับส่วนเปลี่ยนแปลง (Transitory) คือ

$$C_t = f(PV_t) \quad (9)$$

โดยพื้นฐานของสมมติฐาน 3 ประการ ดังนี้

1. รายได้ประกอบด้วย รายได้ถาวร (Permanent income) และรายได้ชั่วคราว (Transitory income) โดยรายได้ถาวรหมายความถึง รายได้ที่ครัวเรือนสามารถใช้จ่ายบริโภคได้โดยไม่กระทบต่อความมั่นคงของครัวเรือนจะขึ้นอยู่กับรายได้ในอนาคตไม่สามารถวัดค่าโดยตรงได้ ซึ่ง Friedman ได้หารายได้ถาวรจากค่าเฉลี่ยแบบถ่วงน้ำหนักของรายได้ในปัจจุบันและรายได้ในอดีต และให้รายได้ในปัจจุบันมีน้ำหนักมากกว่ารายได้ในอดีต ส่วนรายได้ชั่วคราวนั้นหมายถึง รายได้ที่ไม่สามารถคาดการณ์ล่วงหน้าได้ อาจมีค่าเป็นบวกหรือมีค่าเป็นลบก็ได้ หากรายได้ที่ได้รับจริงมีค่ามากกว่ารายได้ถาวร รายชั่วคราวจะเป็นบวกและในทางตรงกันข้ามถ้ารายได้ที่ได้รับจริงมีค่าน้อยกว่ารายได้ถาวร รายชั่วคราวจะเป็นลบ

การบริโภคประกอบด้วย การบริโภคถาวร (Permanent consumption) และการบริโภคชั่วคราว (Transitory consumption) โดยการบริโภคถาวรจะเป็นการบริโภคที่ขึ้นอยู่กับรายได้ถาวร ส่วนการบริโภคชั่วคราวเป็นการบริโภคที่ไม่สามารถทราบได้ล่วงหน้าอาจมีค่าเป็นบวก หากการบริโภคจริงมากกว่าการบริโภคชั่วคราว หรือมีค่าเป็นลบหากการบริโภคจริงน้อยกว่าการบริโภคชั่วคราว เขียนเป็นสมการได้ดังนี้

$$Y = Y_p + Y_t \quad (10)$$

$$C = C_p + C_t \quad (11)$$

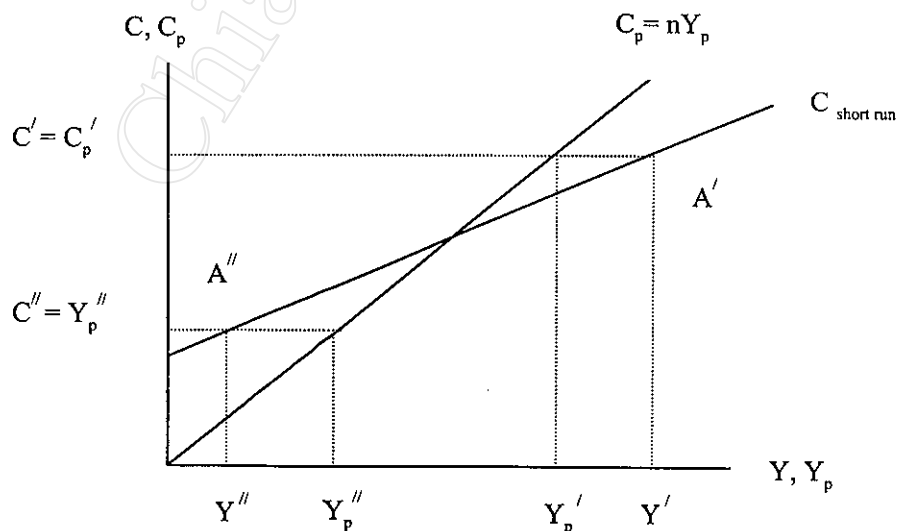
โดยที่	Y	=	รายได้
	Y_p	=	รายได้ถาวร
	Y_t	=	รายได้ชั่วคราว
	C	=	การบริโภค
	C_p	=	การบริโภคถาวร
	C_t	=	การบริโภคชั่วคราว

2. การบริโภคถาวรจะเป็นสัดส่วนคงที่ (n) ต่อรายได้ถาวร โดย n จะขึ้นอยู่กับอัตราดอกเบี้ย ราคานิยมของครัวเรือนและปัจจัยอื่นๆ

$$C_p = nY_p \quad ; \quad 0 < n < 1 \quad (12)$$

3. กำหนดให้ไม่มีความสัมพันธ์ระหว่างรายได้ถาวรและรายได้ชั่วคราว และไม่มีความสัมพันธ์ระหว่างการบริโภคถาวรและการบริโภคชั่วคราว รวมถึงการไม่มีความสัมพันธ์ระหว่างรายได้ชั่วคราวและการบริโภคชั่วคราว กรณีนี้จะแสดงว่าค่าความโน้มเอียงในการบริโภคหน่วยสุดท้ายของ Y_t มีค่าเป็นศูนย์ นั่นคือเมื่อ Y_t มีค่าเป็นบวกครัวเรือนจะนำไปเก็บออมไว้ และเมื่อ Y_t มีค่าเป็นลบครัวเรือนจะนำเงินออกมาใช้

จากพื้นฐานสมมติฐานรายได้ถาวรที่ว่า การบริโภคถาวรเท่ากับสัดส่วนของรายได้ถาวร แสดงว่าฟังก์ชันการบริโภคของ Friedman เป็นฟังก์ชันระยะยาว ส่วนฟังก์ชันการบริโภคในระยะสั้นนั้น สามารถได้จากรายได้ชั่วคราวและการบริโภคชั่วคราว ซึ่งอธิบายโดยภาพดังนี้

รูปที่ 3.1 เส้นการบริโภคระยะสั้นและเส้นการบริโภคระยะยาวของรายได้ถาวร

จากรูป 3.1 ถ้ามีครัวเรือนมีรายได้ที่ได้รับจริงมากกว่ารายได้ถาวร นั่นคือ $Y' > Y_p'$ โดยระยะระหว่าง Y' และ Y_p' ก็คือ Y_t' ซึ่งมีค่าเป็นบวกแล้ว การบริโภคจะเท่ากับการบริโภค ณ ระดับของรายได้ Y' นั่นคือ การบริโภคจะอยู่ที่จุด $A' (C' = C_p')$ เพราะการบริโภคของครัวเรือนจะขึ้นอยู่กับรายได้ถาวร ในทางตรงข้ามถ้ารายได้ที่ได้รับมีค่าน้อยกว่ารายได้ถาวร แสดงว่ารายได้ชั่วคราวมีค่าติดลบ ครัวเรือนจะบริโภคที่จุด $A'' (C'' = C_p'')$ และเมื่อลากเส้นเชื่อมระหว่างจุด A' และ A'' จะทำให้ได้เส้นการบริโภคระยะสั้นดังรูป ซึ่งในช่วงที่เศรษฐกิจรุ่งเรืองครัวเรือนมักจะมีรายได้ที่ได้รับจริงมากกว่ารายได้ถาวรหรือมีรายได้ชั่วคราวเป็นบวก

จากการที่สมมติฐานรายได้ถาวรมีแนวคิดที่ว่า การบริโภคจะขึ้นอยู่กับรายได้ปัจจุบันและมูลค่าปัจจุบันของรายได้ในอนาคต ดังนั้นสมการการบริโภคฐานสมมติฐานรายได้ถาวรจะขึ้นอยู่กับรายได้ในปัจจุบันและการบริโภคในเทอมที่ผ่านมา ซึ่งสามารถหาได้จากข้อกำหนดให้ Y_p' ขึ้นอยู่กับผลรวมของรายได้ที่เคยได้รับในอดีตดังนี้

$$(Y_p)_t = \sum_{i=0}^{\infty} \lambda^i Y_{t-i} \quad (13)$$

$$\text{ดังนั้น} \quad C_t = n[Y_t + \lambda Y_{t-1} + \lambda^2 Y_{t-2} + \dots] \quad (14)$$

$$C_{t-1} = n[Y_{t-1} + \lambda Y_{t-2} + \lambda^2 Y_{t-3} + \dots] \quad (15)$$

$$\text{จะได้ว่า} \quad C_t - \lambda C_{t-1} = nY_t \quad (16)$$

$$C_t = nY_t + \lambda C_{t-1} \quad (17)$$

นั่นคือการบริโภคในปัจจุบันขึ้นอยู่กับรายได้และการบริโภคในอดีต อย่างไรก็ตามสมมติฐานรายได้ถาวรนี้ยังมีข้อวิพากษ์วิจารณ์ คือ

1. ทฤษฎีนี้ตั้งขึ้นภายใต้ข้อสมมติที่ว่าจุดมุ่งหมายของการออมทรัพย์ของครอบครัวเพื่อการบริโภคในอนาคตครอบครัวจะพยายามใช้จ่ายเงินไปในการบริโภคในแต่ละปีเท่ากับรายได้โดยเฉลี่ยในแต่ละปีในช่วงระยะเวลาใดเวลาหนึ่งซึ่งมากกว่า 1 ปี แต่ไม่ถึงกับตลอดอายุชีวิตของเขา ซึ่งนักเศรษฐศาสตร์ยังสงสัยเพราะกฎทางเศรษฐกิจนั้นกล่าวว่า การบริโภคในวันนี้ย่อมดีกว่าการบริโภคในวันพรุ่งนี้ (Consumption today is better than consumption tomorrow) คือสินค้าและบริการเดียวกันถ้าคนสามารถบริโภคได้ในวันนี้ย่อมได้รับความพอใจมากกว่าการบริโภคในวันพรุ่งนี้

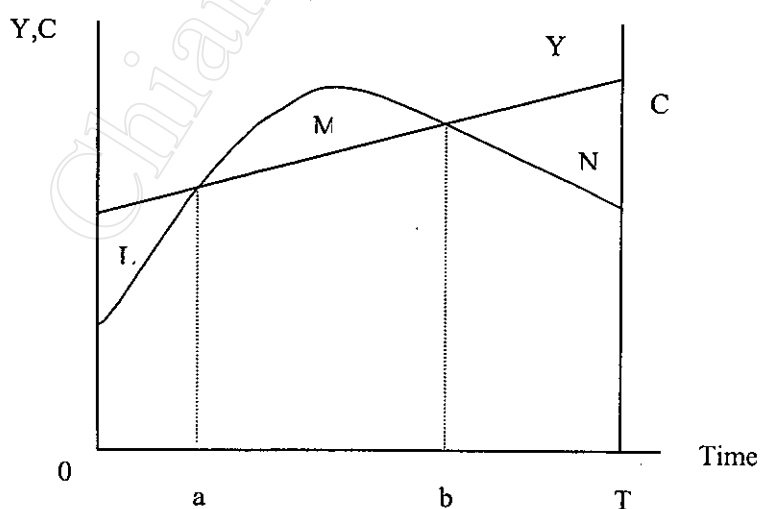
2. รายได้ถาวรกับรายได้ชั่วคราววัดได้ยากและจะขึ้นอยู่กับความเห็นส่วนบุคคลที่ไม่มีมาตรฐานการวัดทำให้การศึกษาทำได้ยาก แต่อย่างไรก็ตามแม้ว่าไม่สามารถคำนวณหารายได้ถาวรได้โดยตรงเพราะต้องคาดคะเนว่ารายได้ในอนาคตเป็นอย่างไร จึงต้องใช้ตัวเลขจากในอดีตที่ผ่านมา

3. การที่ Friedman กำหนดให้ค่าความโน้มเอียงเฉลี่ยในการบริโภคของผู้บริโภคในทุกระดับรายได้มีค่าเท่ากันย่อมหมายถึงทุกครัวเรือนในทุกระดับรายได้มีค่าความโน้มเอียงเฉลี่ยในการออมเท่ากันด้วย ซึ่งในความเป็นจริงแล้วผู้บริโภคจะมีสัดส่วนระหว่างบริโภคและการออมต่างกัน ผู้บริโภคที่มีรายได้ต่ำจะมีสัดส่วนการบริโภคสูงกว่ารายได้ทำให้มีสัดส่วนการออมน้อยกว่ารายได้ นั่นคือมีค่าความโน้มเอียงเฉลี่ยในการบริโภคมากกว่าผู้บริโภคที่มีรายได้สูง และมีค่าความโน้มเอียงเฉลี่ยในการอมน้อยกว่าผู้บริโภคที่มีรายได้สูง

4. จากหลักที่ว่ารายได้ชั่วคราวและการบริโภคชั่วคราวไม่มีความสัมพันธ์กัน หรือก็คือค่าความโน้มเอียงหน่วยสุดท้ายของการบริโภคจากรายได้ชั่วคราวมีค่าเป็นศูนย์โดยเมื่อ Y_t มีค่าเป็นบวก ครัวเรือนจะนำไปเก็บออมไว้ ซึ่งไม่ตรงกับความเป็นจริงนักเพราะผู้บริโภคอาจนำไปใช้ในการบริโภคก็ได้ไม่จำเป็นต้องนำไปเก็บออม นั่นคือรายได้ชั่วคราวก็มีความสัมพันธ์กับการบริโภคชั่วคราวด้วย

4) สมมติฐานวัฏจักรชีวิต (Life cycle hypothesis)

Albert Ando and Franco Modigliani ได้พัฒนาสมมติฐานวัฏจักรชีวิตขึ้นในปี ค.ศ. 1963 โดยมีแนวคิดที่ผู้บริโภคจะวางแผนการบริโภคและการออมของเขาในช่วงตลอดอายุขัย เพื่อให้มีความเป็นอยู่ที่ดีที่สุดในตลอดช่วงชีวิตอายุขัยมีความสำคัญต่อการบริโภคและการออมของผู้บริโภคและข้อจำกัดของสมมติฐาน คือ ค่าปัจจุบันของการบริโภคทั้งหมด จะต้องไม่มากกว่าค่าปัจจุบันของรายได้ทั้งหมด ซึ่งอธิบายได้ดังภาพ

รูปที่ 4.1 เส้นการบริโภคตามทฤษฎีช่วงอายุขัย

จากรูป 4.1 กำหนดให้ผู้บริโภคมียุขัยถึงเวลาที่ T ในช่วงแรกขงชีวิต (0 ถึง a) รายได้น้อยกว่าการบริโภค ผู้บริโภคจะกู้ยืมเงินเพื่อมาใช้จ่ายในการบริโภคเท่ากับพื้นที่ L ต่อมาในช่วงกลางขงชีวิต (a ถึง b) รายได้ขงผู้บริโภคมเพิ่มขึ้นทำให้มีรายได้มากกว่าการบริโภค ผู้บริโภคจะนำเงินไปใช้หนี้ที่ข้มมาและออมเท่ากับพื้นที่ M เพื่อนำไปไว้ใช้ในช่วงหลายชีวิต ซึ่งในช่วงปลายชีวิต (b ถึง T) รายได้ลดลงไม่พอกับการบริโภค ผู้บริโภคจะนำเงินที่เก็บออมไว้มาใช้จ่าย จะเห็นได้ว่าในช่วงแรกและช่วงปลายขงชีวิต ผู้บริโภคจะมีค่าความโน้มเอียงเฉลี่ยในการบริโภคน้อยกว่าในช่วงกลางชีวิต เส้นการบริโภคจึงเป็นเส้นการบริโภคกระยะสั้น ส่วนเส้นการบริโภคกระยะยาวพิจารณาได้จากสมการต่อไปนี้

$$C_t = k(PV_t) \quad ; 0 < k < 1 \quad (18)$$

โดยที่ C_t = การบริโภคในเวลาที t

PV_t = มูลค่าปัจจุบันในเวลาที t ขงรายทีจะได้รับตลอดอายุขัย

Ando และ Modigliani มีสมมติฐานขงฟังก์ชันการบริโภคว่า การบริโภคในเวลา t จะขึ้นอยู่กับมูลค่าปัจจุบัน (Present value) ขงรายทีจะได้รับตลอดอายุขัยในเวลา t และรายทีทีจะได้รับตลอดอายุขัยจะประกอบด้วย รายได้ทีมาจากการทำงาน (Labor income) และรายได้จากสินทรัพย์ (Property income) ทำให้เป็นมูลค่าปัจจุบันจะได้

$$PV_0 = \sum_{t=0}^T \frac{Y_t^L}{(1+r)^t} + \sum_{t=0}^{\infty} \frac{Y_t^P}{(1+r)^t} \quad (19)$$

ถ้ากำหนดให้ในเวลาที 0 มูลค่าปัจจุบันขงรายทีเกิดจากการทำงานประกอบด้วย รายได้ในเวลานั้นและรายทีทีคาดว่าจะได้รับในอนาคต ส่วนมูลค่าปัจจุบันขงรายทีทีเกิดจากสินทรัพย์กำหนดให้มีค่าเท่ากับสินทรัพย์ในเวลาที 0 (สมมติให้ตลาดหลักทรัพย์เป็นตลาดทีมีประสิทธิภาพ) คือ

$$\sum_{t=0}^T \frac{Y_t^L}{(1+r)^t} = Y_0^L + \sum_{t=1}^T \frac{Y_t^L}{(1+r)^t} \quad (20)$$

$$\sum_{t=0}^{\infty} \frac{Y_t^P}{(1+r)^t} = a_0 \quad (21)$$

แทนสมการ (20) และสมการ (21) ในสมการ (19) จะได้

$$PV_0 = Y_0^L + \sum_{t=1}^T \frac{Y_t^L}{(1+r)^t} + a_0 \quad (22)$$

โดยที่ T = อายุขัยของผู้บริโภค

$$\sum_{t=0}^T \frac{Y_t^L}{(1+r)^t} = \text{มูลค่าปัจจุบันของรายได้ที่เกิดจากการทำงานตลอดอายุขัย}$$

$$\sum_{t=0}^{\infty} \frac{Y_t^P}{(1+r)^t} = \text{มูลค่าปัจจุบันของรายได้ที่เกิดจากสินทรัพย์}$$

และกำหนดให้ค่าเฉลี่ยของรายได้ที่เกิดจากการทำงานในเวลา $t=0$ เท่ากับมูลค่าปัจจุบันของรายได้ที่คาดว่าจะได้รับในเวลา t เหลือและมีค่าเป็นทวีคูณของ Y_0^L นั่นคือ

$$\bar{Y}_0^c = \frac{1}{T-1} \sum_{t=1}^T \frac{Y_t^L}{(1+r)^t} \quad (23)$$

$$\bar{Y}_0^c = \beta Y_0^L \quad (24)$$

แทนค่า สมการ (23) และสมการ (24) ในสมการ (22) จะได้

$$PV_0 = Y_0^L + \beta(T-1) Y_0^L + a_0 \quad (25)$$

โดย \bar{Y}_0^c = ค่าเฉลี่ยของรายได้ที่เกิดจากการทำงานในเวลา $t=0$

$(T-1)$ = เวลาที่เหลือ

นำสมการ (25) ที่ได้แทนในสมการ (18) จะได้

$$C_0 = k [1 + \beta(T-1)] Y_0^L + ka_0 \quad (26)$$

$$APC = \frac{C_0}{Y_0} = k [1 + \beta(T-1)] \frac{Y_0^L}{Y_0} + \frac{ka_0}{Y_0} \quad (27)$$

สมการบริโภคที่ได้นี้เป็นสมการบริโภคระยะยาว เพราะ เมื่อกำหนดให้มูลค่าของสินทรัพย์คงที่การบริโภคจึงมีความสัมพันธ์กับรายได้ที่เกิดจากการทำงานเพียงอย่างเดียว นอกจากนี้ในระยะยาวเส้นการบริโภคระยะสั้นจะเลื่อนสูงขึ้นเพราะมูลค่าของสินทรัพย์เพิ่มขึ้นทำให้สัดส่วนสินทรัพย์ในรายได้ประชาชาติสุทธิมีค่าคงที่

อย่างไรก็ตามสมมติฐานวัฏจักรชีวิตมีจุดอ่อนที่สำคัญที่ว่า ผู้บริโภคจะต้องทราบอายุขัยของตนเองและสามารถคาดคะเนรายได้ได้อย่างถูกต้อง

5) สมมติฐานความมั่งคั่ง (Wealth hypothesis)

James Tobin ในปี ค.ศ. 1981 ได้ทำการศึกษาเปรียบเทียบระหว่างสมมติฐานรายได้สมบูรณ์ กับสมมติฐานรายได้เปรียบเทียบโดยทำการวิเคราะห์จากชุดข้อมูลต่างๆ กัน 4 ชุด

ผลการวิเคราะห์นั้นปรากฏว่าข้อมูลบางชุดก็สนับสนุนสมมติฐานรายได้สมบูรณ์แต่บางชุดก็สนับสนุนสมมติฐานรายได้เปรียบเทียบ Tobin พบว่าสมมติฐานรายได้สมบูรณ์นั้นไม่สามารถอธิบายการเท่ากันของ MPC และ APC ในระยะยาวได้แต่การคาดคะเนโดยสมมติฐานรายได้สมบูรณ์จะดีกว่าโดยสมมติฐานรายได้เปรียบเทียบทั้งนี้มีข้อแม้ว่านอกจากจะใช้รายได้สมบูรณ์ (Absolute Income) หรือตัวเลขรายได้เป็นตัวแปรในการอธิบายตามปกติแล้วจะต้องใช้ตัวแปรอีกตัวหนึ่งคือปริมาณความมั่งคั่ง (Wealth) ที่ครัวเรือนเป็นเจ้าของรวมเข้าไป เพื่ออธิบายว่าเหตุใด APC และ MPC ในระยะยาวจึงเท่ากัน

2.1.2 ทฤษฎีการออม

1) สมมติฐานรายได้สมบูรณ์ (Absolute income hypothesis)

จากสมการการบริโภคในสมมติฐานรายได้สมบูรณ์ สามารถหาสมการการออมได้ดังนี้

$$\text{จาก } C_t = C_a + bY_t \quad ; \quad 0 < b < 1$$

$$\text{และ } Y_t = C + S \quad (28)$$

$$\text{จะได้ } S_t = -C_a + (1 - b)Y_t \quad (29)$$

$$\text{ASP} = \frac{S_t}{Y_t} = \frac{-C_a}{Y_t} + (1 - b) \quad (30)$$

นั่นคือ การออม (S) ขึ้นอยู่กับรายได้ที่หักภาษีแล้ว มีค่าความโน้มเอียงหน่วยสุดท้ายในการออม (Marginal propensity to save : MPS) เท่ากับ $(1 - b)$ และค่าความโน้มเอียงเฉลี่ยในการออม (Average propensity to save) คือ APS ซึ่งเมื่อรายได้เพิ่มขึ้นค่าความโน้มเอียงเฉลี่ยในการออมจะเพิ่มขึ้น โดยที่ค่าความโน้มเอียงเฉลี่ยในการออมจะน้อยกว่าค่าความโน้มเอียงหน่วยสุดท้ายในการออม

2) สมมติฐานรายได้เปรียบเทียบ (Relative income hypothesis)

จากค่าความโน้มเอียงเฉลี่ยในการออมในสมมติฐานรายได้เปรียบเทียบที่ว่า

$$\text{APS} = \frac{S}{Y} = C_{a0} + C_a \frac{Y}{Y_0}$$

แสดงให้เห็นว่ารายได้ในปัจจุบันและรายได้สูงสุดในอดีตมีความสำคัญต่อพฤติกรรมการออม โดยที่รายได้ปัจจุบันมากกว่ารายได้สูงสุดในอดีตค่าความโน้มเอียงเฉลี่ยในการออมจะมีค่าสูง

3) สมมติฐานรายได้ถาวร (Permanent income hypothesis)

จากการที่การบริโภคมีความสัมพันธ์กับรายได้ถาวรทำให้กำหนดสมการการออมตามทฤษฎีได้ดังนี้

$$S_t = C_{a0} + C_{a0}Y_p + C_{a2}Y_t \quad (31)$$

นั่นคือ การออมขึ้นอยู่กับระดับการออมเมื่อไม่มีรายได้ รายได้ถาวร และรายได้ชั่วคราว

4) สมมติฐานวัฏจักรชีวิต (Life cycle hypothesis)

การออมตามสมมติฐานวัฏจักรชีวิตจะขึ้นอยู่กับอายุขัยของผู้บริโภค นั่นคือ ผู้บริโภคจะออมในช่วงกลางของชีวิต ดังที่ได้อธิบายไว้ในทฤษฎีการบริโภค

ดังนั้นความสัมพันธ์ระหว่างการออมและการบริโภคอธิบายจะเห็นได้ว่าระดับการบริโภคจะมีการปรับตนเองให้ได้ส่วนกับระดับรายได้ในทันทีทันใด ซึ่งในโลกความจริงการปรับปรุงการบริโภคให้ได้สัดส่วนกับรายได้ใหม่นั้นมักจะเกิดความล่าช้าในการปรับตัวเสมอเพราะ ในขณะที่รายได้นักลดลงต่ำลงในระยะสั้น บุคคลก็จะพยายามรักษาระดับมาตรฐานการครองชีพไว้โดยเอาเงินที่สะสมไว้หรือขายทรัพย์สินเพื่อได้มาซึ่งเงินและเพื่อรักษาหน้าของตนเองไว้ แต่ในระยะยาวถ้าระดับรายได้ไม่เพิ่มขึ้นบุคคลนั้นก็จำเป็นจะต้องลดการบริโภคลงตามการลดลงของระดับรายได้หรือในทางกลับกัน เมื่อรายได้เพิ่มขึ้นในระยะสั้นบุคคลก็อาจใช้จ่ายเพื่อการบริโภคคงเดิมอยู่และจะไม่เพิ่มการบริโภคขึ้นทันทีเพราะการที่ยังไม่แน่ใจว่าระดับรายได้ของตนนั้นจะเพิ่มขึ้นตลอดไปหรือไม่ แต่ในระยะยาวแล้วความมั่นใจจะมีมากขึ้นทำให้บุคคลทำการปรับระดับการบริโภคตามรายได้ที่เพิ่มขึ้นหรือความล่าช้าอาจเกิดจากตัวแปรที่เราใช้อธิบายการบริโภค

2.2 ทฤษฎีที่ใช้เป็นแนวทางในการศึกษา

กาญจน์ พลจันทร์ และสุวรรณ วัฒนจิตต์ (2525) ศึกษารูปแบบของการอุปโภคบริโภคในประเทศไทยปี พ.ศ. 2518-2519 ในการศึกษาได้แบ่งเนื้อหาออกเป็น 2 ส่วน คือ ในส่วนแรกทำการศึกษาถึงสัดส่วนของการบริโภคสินค้าต่างๆ ทั้งหมด 12 หมวดต่อรายได้ โดยพิจารณาจากค่าร้อยละของค่าใช้จ่ายในหมวดสินค้าต่างๆ ต่อรายได้ที่เป็นตัวเงินของครัวเรือนเฉลี่ย ทำการศึกษาโดยแบ่งพื้นที่ออกตามภาค (ได้แก่ ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคกลาง ภาคใต้ กรุงเทพมหานคร) ตามเขต (ได้แก่ เขตเทศบาล เขตสุขาภิบาล ระดับหมู่บ้าน) และตามระดับของรายได้ เพื่อให้ทราบถึงรูปแบบการอุปโภคบริโภคสินค้าของครัวเรือน และความจำเป็นในการบริโภคสินค้าเหล่านั้น สำหรับส่วนที่สองได้ศึกษาสมการการบริโภค เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างรายได้กับการใช้จ่าย

อุปโภคบริโภคจากวิธี Regression analysis พิจารณาตามภาค เขต ระดับรายได้ และสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม (ได้แก่ เกษตรกรที่มีที่ดินเป็นของตนเอง เกษตรกรที่เช่าที่ดิน ผู้ประกอบอาชีพอิสระ ผู้ประกอบการที่มีใช้เกษตรกร ผู้มีอาชีพรับจ้าง)

ผลการศึกษาพบว่าพฤติกรรมกรรมการบริโภคของคนไทยได้ให้ความสำคัญกับการบริโภคหมวดอาหาร เครื่องอุปโภคบริโภค ที่อยู่อาศัย การคมนาคมขนส่ง และเสื้อผ้า ตามลำดับมากกว่าหมวดอื่นๆ แสดงให้เห็นว่ารายได้ที่มีอยู่นั้นได้ใช้ในการซื้อสินค้าที่จำเป็นต่อการครองชีพ ส่วนการพิจารณาในสมการการบริโภคพบว่า รายได้มีความสัมพันธ์กับการใช้จ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภค น้อยมาก ค่าความโน้มเอียงในการบริโภคหน่วยสุดท้ายมีค่าค่อนข้างต่ำ ในขณะที่ค่าใช้จ่าย ณ ระดับรายได้ศูนย์ มีค่าสูงเป็นส่วนใหญ่และในบางครั้งมีค่าติดลบ หมายถึง รายได้ส่วนใหญ่ได้ใช้เพื่อการยังชีพในรายภาค พบว่ากรุงเทพมหานครรายได้มีผลต่อการบริโภคมากที่สุดคือมีค่าความโน้มเอียงในการบริโภคหน่วยสุดท้ายมากที่สุด รองมาคือภาคกลาง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคใต้และภาคเหนือตามลำดับ ส่วนในการพิจารณาตามสถานภาพทางเศรษฐกิจพบว่า ผู้ประกอบการที่มีใช้เกษตรกรมีรายจ่ายในการอุปโภคบริโภคสูงที่สุด ส่วนผู้มีอาชีพรับจ้างจะมีรายจ่ายในการอุปโภคบริโภคต่ำสุด สรุปได้ว่าสถานภาพทางเศรษฐกิจเป็นตัวแปรสำคัญต่อความสามารถในการบริโภค ผู้มีรายได้สูงสุดจะมีความสามารถในการบริโภคได้มากกว่าผู้มีรายได้ต่ำ อย่างไรก็ตามในการศึกษามีข้อจำกัดของสมการที่ใช้เพราะในความเป็นจริงแล้วรูปแบบการอุปโภคบริโภคไม่ได้กำหนดจากรายได้เพียงอย่างเดียว ควรที่จะนำตัวแปรอื่นๆ ทางสังคมมาร่วมวิเคราะห์ด้วย

ประชุมพร สุชาติพันธ์ (2525) วิเคราะห์พฤติกรรมกรรมการบริโภคในประเทศไทย เพื่อศึกษาถึงลักษณะ โดยทั่วไปของการบริโภค และความสัมพันธ์ระหว่างการบริโภคกับปัจจัยต่างๆ ที่มีอิทธิพลต่อการบริโภคตามทฤษฎีการบริโภคของ Keynes ทฤษฎีการบริโภคของ Smithies ทฤษฎีรายได้เปรียบเทียบกับของ Duesenberry ทฤษฎีรายได้ถาวรของ Friedman ทฤษฎีรายได้ถาวรซึ่งปรับปรุงโดย Evans และทฤษฎีวิถีชีวิตของ Ando และ Modigliani ในการศึกษาได้ใช้ข้อมูลitudinal แบบอนุกรมเวลาช่วงปี พ.ศ. 2503-2522 ทำการวิเคราะห์โดยใช้ทั้งตารางข้อมูลitudinal และใช้การวิเคราะห์โดย Regression analysis คำนวณหาค่าความโน้มเอียงในการบริโภคเฉลี่ย ค่าความโน้มเอียงในการบริโภคหน่วยสุดท้าย และค่าความยืดหยุ่นของการบริโภคเมื่อคำนึงถึงปัจจัยต่างๆ รวมทั้งทำการพยากรณ์ค่าความโน้มเอียงในการบริโภคเฉลี่ยค่าความโน้มเอียงในการบริโภคหน่วยสุดท้ายในช่วงปี พ.ศ. 2523-2527 ของแบบจำลองการบริโภคตามสมมติฐานในทฤษฎีต่างๆ

ผลการศึกษาพบว่าเมื่อพิจารณาการบริโภคตามประเภทของการบริโภคอาหารเป็นประเภทของการบริโภคที่มีสัดส่วนสูงที่สุด รองลงมา คือ เครื่องนุ่งห่ม การคมนาคมและขนส่ง การพักผ่อน

และบันเทิง การรักษาพยาบาล เครื่องดื่ม ยาสูบ ค่าเช่าเชื้อเพลิงและแสงสว่าง เครื่องตกแต่งบ้าน กิจการในบ้านและบริการเบ็ดเตล็ดตามลำดับ ส่วนการพิจารณาการบริโภคตามชนิดของสินค้า พบว่าสินค้าไม่คงทนมีส่วนในการบริโภคสูงที่สุด รองลงมา คือ การบริการและสินค้าคงทน ตามลำดับ และในการศึกษาถึงความสัมพันธ์ของการบริโภคกับรายได้จากแรงงาน รายได้จากทรัพย์สิน รายได้สูงสุดและการบริโภคที่ผ่านมา พบว่ามีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกัน

ในการศึกษาฟังก์ชันการบริโภคตามทฤษฎีต่างๆ นั้น พบว่าในแต่ละทฤษฎีมีค่า R^2 และค่า t-ratio ที่มีนัยสำคัญทางสถิติในระดับสูง และสอดคล้องกับสมมติฐานของทฤษฎีต่างๆ ค่าความโน้มเอียงในการบริโภคเฉลี่ยมีค่าอยู่ระหว่าง 0.805-0.852 โดยค่าความโน้มเอียงในการบริโภคหน่วยสุดท้ายจะอยู่ระหว่าง 0.716-0.919 และจะเห็นว่าปัจจัยที่มีนัยสำคัญทางสถิติสูง คือ รายได้ในทฤษฎีการบริโภคของ Keynes การบริโภคที่ผ่านมาในทฤษฎีรายได้ถาวรซึ่งปรับปรุงโดย Evans และมูลค่าของสินทรัพย์ ซึ่งให้เท่ากับผลรวมของมูลค่าหุ้นที่เอกชนถืออยู่ มูลค่าของพันธบัตรรัฐบาลที่ถือโดยเอกชนและเงินสดสำรองของเอกชนที่ธนาคารกลางในทฤษฎีวิถีชีวิตของ Ando และ Modigliani ส่วนการพยากรณ์ค่าความโน้มเอียงในการบริโภคเฉลี่ยและค่าความโน้มเอียงในการบริโภคหน่วยสุดท้ายในระยะ 5 ปีข้างหน้า ผลปรากฏว่าจะมีค่าลดลงในขณะที่รายได้เพิ่มขึ้นข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาครั้งนี้ คือ ควรทำการวิเคราะห์ฟังก์ชันการบริโภคตามประเภทของการบริโภคในแต่ละชั้นของรายได้เพื่อให้เห็นพฤติกรรมของผู้บริโภคในแต่ละระดับของรายได้

สุจิตรา บัวใบ (2527) วิเคราะห์พฤติกรรมการออมของครัวเรือนในเขตเมืองและเขตชนบทของประเทศไทย เพื่อศึกษาถึงความสามารถในการออม ปัจจัยที่มีผลต่อการออม รูปแบบการออม เหตุผลและวัตถุประสงค์ในการออม และอุปสรรคของการออม ศึกษาโดยใช้ข้อมูลจากแบบสอบถามโครงการระดมเงินออมปี พ.ศ. 2523 ของธนาคารแห่งประเทศไทย ทำการสร้างแบบจำลองพฤติกรรมการออมของครัวเรือน และแบบจำลองความต้องการออมในลักษณะต่างๆ ได้แก่ ความต้องการออมในรูปเงินสด ความต้องการออมในรูปเงินฝากธนาคารพาณิชย์และสถาบันการเงินต่างๆ และความต้องการออมในรูปกรมธรรม์ประกันชีวิต วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ตารางทางสถิติและประมาณค่าด้วยวิธีกำลังสองน้อยที่สุด (Ordinary least square)

ผลการศึกษาพบว่า ครัวเรือนส่วนใหญ่มีส่วนในการออมในรูปของสินทรัพย์ทางการเงินในระบบต่อสินทรัพย์ทางการเงินรวมสูงกว่าสินทรัพย์ทางการเงินนอกระบบ โดยรูปแบบของสินทรัพย์ทางการเงินในระบบที่นิยม คือ เงินฝากธนาคารพาณิชย์ กรมธรรม์ประกันชีวิต เงินฝากธนาคารออมสินและสลากออมสิน ส่วนรูปแบบของสินทรัพย์ทางการเงินนอกระบบที่นิยม คือ การเล่นแชร์ และเงินให้กู้ยืม สำหรับปัจจัยที่มีผลต่อรูปแบบของการออม คือ สถานที่ตั้งของสถาบันการ

เงิน ความสามารถในการถอนเงิน ความมั่นคงของสถาบัน และผลตอบแทนที่จะได้รับ โดยวัตถุประสงค์สำคัญในการออม คือ เพื่อใช้จ่ายในยามชราและเจ็บป่วย เพื่อการศึกษา และเพื่อป้องกันการสูญหาย ส่วนปัจจัยที่เป็นอุปสรรคในการออม ได้แก่ ระเบียบรายได้ที่ต่ำ ความไม่เข้าใจในวิธีการออมกับสถาบันการเงิน สำหรับผลการศึกษายังปัจจัยที่มีผลต่อการออม พบว่าปัจจัยที่สำคัญได้แก่รายได้ซึ่งมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับการออม และขนาดของครัวเรือนซึ่งมีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงข้ามกับการออม

ขวัญกมล กลิ่นศรีสุข (2527) สร้างฟังก์ชันการบริโภคระยะสั้นและฟังก์ชันการบริโภคระยะยาว เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างฟังก์ชันการบริโภคระยะสั้นและระยะยาวสำหรับประเทศไทย โดยเน้นศึกษาฟังก์ชันการบริโภคที่แสดงความสัมพันธ์ระหว่างการบริโภคกับปัจจัยเพียงชนิดเดียว คือ รายได้สุทธิส่วนบุคคลและพิจารณาเฉพาะแนวโน้มการบริโภคเมื่อรายได้เปลี่ยนแปลงเท่านั้น ศึกษาโดยใช้ข้อมูลจากการสำรวจรายการใช้จ่ายของครอบครัวจำแนกตามระดับของรายได้ในปี พ.ศ. 2511-2512 และปี พ.ศ. 2514-2516 เพื่อใช้ในการศึกษาฟังก์ชันการบริโภคระยะสั้นและใช้ข้อมูลอนุกรมเวลาของค่าใช้จ่ายในการบริโภคพร้อมกับรายได้รวมตั้งแต่ปี พ.ศ. 2510-2523 เพื่อใช้ในการศึกษาฟังก์ชันการบริโภคระยะยาว ส่วนวิธีที่ใช้ศึกษาได้ใช้วิธี Ordinary least square สำหรับการสร้างฟังก์ชันการบริโภคระยะสั้น และใช้วิธี Two-stage least square สำหรับการสร้างฟังก์ชันการบริโภคระยะยาว ส่วนในการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างฟังก์ชันการบริโภคระยะสั้นกับฟังก์ชันการบริโภคระยะยาวนั้นจะวิเคราะห์จากค่าความโน้มเอียงในการบริโภคหน่วยสุดท้ายโดยใช้วิธีการทางคณิตศาสตร์

ผลการศึกษาพบว่า ฟังก์ชันการบริโภคระยะสั้นมีค่าความโน้มเอียงในการบริโภคหน่วยสุดท้ายเป็นบวกและน้อยกว่าหนึ่ง แต่จะมีบางครอบครัวที่มีรายได้ต่ำมากจะมีค่าความโน้มเอียงในการบริโภคหน่วยสุดท้ายมากกว่าหนึ่งและครอบครัวที่มีรายได้ต่ำจะมีค่าความโน้มเอียงในการบริโภคหน่วยสุดท้ายมากกว่าครอบครัวที่มีรายได้สูง โดยค่าของความโน้มเอียงในการบริโภคหน่วยสุดท้ายจะอยู่ระหว่าง 0.24-1.27 ส่วนในฟังก์ชันการบริโภคระยะยาวมีค่าความโน้มเอียงในการบริโภคหน่วยสุดท้ายเท่ากับ 0.82 และสำหรับความสัมพันธ์ระหว่างฟังก์ชันการบริโภคระยะสั้นกับฟังก์ชันการบริโภคระยะยาวนั้นพบว่าฟังก์ชันการบริโภคระยะสั้นมีความสัมพันธ์กับฟังก์ชันการบริโภคระยะยาว โดยค่าความโน้มเอียงในการบริโภคหน่วยสุดท้ายของฟังก์ชันการบริโภคระยะสั้นเป็นส่วนประกอบที่สำคัญสำหรับฟังก์ชันการบริโภคระยะยาว อย่างไรก็ตามในการศึกษาในครั้งนี้มีข้อจำกัดในสมการการบริโภคที่ให้ขึ้นอยู่กับรายได้สุทธิส่วนบุคคลเพียงอย่างเดียวซึ่งในสภาพความเป็นจริงแล้วยังมีปัจจัยอื่นๆ อีกที่มีความสำคัญต่อพฤติกรรมในการบริโภค

โสภณ โรจน์ธำรงค์ (2528) ศึกษาพฤติกรรมการออมของครัวเรือนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เพื่อดูปัจจัยด้านเศรษฐกิจและสังคมที่มีผลต่อพฤติกรรมการออมของครัวเรือน โดยปัจจัยต่างๆ ที่นำมาศึกษาได้แก่ รายได้ จำนวนผู้พึ่งพิง (ใช้จำนวนผู้ไม่มีเงินได้) ทรัพย์สินสุทธิ ทำการศึกษาโดยใช้ข้อมูลภาคตัดขวางในปี พ.ศ. 2523 แบ่งครัวเรือนออกเป็น 2 กลุ่ม คือ ครัวเรือนในเขตเทศบาล และครัวเรือนนอกเขตเทศบาล โดยมีพื้นฐานการศึกษาตามสมมติฐานรายได้สมบูรณ์ สมมติฐานผู้พึ่งพิงและสมมติฐานของ Klein-Morgan. ที่ว่าผู้มีรายได้ต่ำจะมีความสัมพันธ์ระหว่างการออมกับสินทรัพย์ในทางลบเนื่องจากมีความกดดันทางด้านการใช้จ่าย ส่วนผู้มีรายได้สูงจะมีความสัมพันธ์ระหว่างการออมกับสินทรัพย์ในทางบวกเพราะไม่มีความกดดันทางด้านการใช้จ่าย ทำการศึกษาโดยใช้ตารางสถิติและสร้างแบบจำลองในรูปแบบสมการเดียว ประมาณค่าแบบจำลองด้วยวิธีกำลังสองน้อยที่สุด (Ordinary least square)

ผลการศึกษาพบว่า รายได้และจำนวนผู้พึ่งพิงเป็นปัจจัยสำคัญในการกำหนดพฤติกรรมการออมของครัวเรือนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยรายได้จะมีผลต่อการออมของครัวเรือนทั้ง 2 กลุ่ม และมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับการออม และพบว่าสัมประสิทธิ์ของรายได้และความยืดหยุ่นของเงินออมต่อรายได้มีค่าสูงซึ่งแสดงว่าการเปลี่ยนแปลงของเงินออมจะมากกว่าการเปลี่ยนแปลงของรายได้ ส่วนในปัจจัยจำนวนผู้พึ่งพิงพบว่าจำนวนผู้พึ่งพิงมีผลต่อพฤติกรรมการออมในทิศทางตรงข้าม สำหรับปัจจัยทรัพย์สินสุทธินั้น ผลการศึกษาพบว่ามีบางกรณีที่ทรัพย์สินสุทธิมีผลต่อการออมตามสมมติฐานของ Klein-Morgan คือ รายได้กำหนดทิศทางตอบสนองของการออมต่อทรัพย์สินสุทธิ แต่ในบางกรณีพบว่าทรัพย์สินสุทธิมีผลต่อการออมในทิศทางเดียวกันโดยไม่ขึ้นอยู่กับการออม

สุรัตน์ เจริญรัตน์ (2530) พิจารณาบทบาทของเงินทุนต่างประเทศที่มีผลต่อการออมและการจำนองเงินบาทของประเทศไทย เพื่อศึกษาถึงผลกระทบของเงินทุนต่างประเทศต่อระดับการออมภายในประเทศและระดับการจำนองเงินบาทของประเทศไทย ศึกษาโดยใช้ข้อมูลทุกเดือนย้อนหลังในช่วงปี พ.ศ. 2514-2527 ทำการวิเคราะห์ด้วยวิธีกำลังสองน้อยที่สุด (Ordinary least square)

ผลการศึกษาพบว่า การลงทุนโดยตรงของต่างประเทศมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับระดับการออมภายในประเทศ โดยในการพิจารณาทางด้านอุปทาน พบว่าการเปลี่ยนแปลงเงินทุนจากต่างประเทศ 1 ล้านบาท จะทำให้การออมเปลี่ยนแปลงในทิศทางเดียวกัน 0.6302 ล้านบาท ส่วนการพิจารณาทางด้านอุปสงค์พบว่า การเปลี่ยนแปลงเงินทุนจากต่างประเทศ 1 ล้านบาท จะทำให้การออมเปลี่ยนแปลงในทิศทางเดียวกัน 0.4896 ล้านบาท

ปวิตรา เบญจกุล (2531) ศึกษาผลของการออมและภาษีอากรที่มีต่อการขยายตัวทางเศรษฐกิจของประเทศไทย เพื่อศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลต่อการออม (หรือการออมโดยสมัครใจ) และภาษีอากร (หรือการออมโดยไม่สมัครใจ) และเปรียบเทียบผลของการออมและภาษีอากรที่มีต่อการขยายตัวทางเศรษฐกิจ ทำการศึกษาโดยใช้ข้อมูลทศนิยมอนุกรมเวลาในช่วงปี พ.ศ. 2513-2529 วิเคราะห์แบบจำลองโดยใช้ Regression analysis และวิธีการคำนวณค่าความยืดหยุ่น

ผลการศึกษาพบว่า การออมของภาคเอกชนมีความสัมพันธ์กับรายได้ประชาชาติและอัตราดอกเบี้ยในทิศทางเดียวกัน ค่าความโน้มเอียงในการออมโดยเฉลี่ยเพิ่มขึ้นเมื่อรายได้และอัตราดอกเบี้ยเพิ่มขึ้น นั่นคือ แบบจำลองมีความสอดคล้องกับแนวคิดสำนักเคนส์ ผลศึกษาภาษีอากรพบว่า ภาษีมียความสัมพันธ์กับรายได้ต่อหัวของประชากร และเปรียบเทียบผลของการออมและภาษีอากร พบว่า ค่าความยืดหยุ่นการขยายตัวทางเศรษฐกิจต่อการออมมีค่าต่ำกว่าค่าความยืดหยุ่นการขยายตัวทางเศรษฐกิจต่อภาษีอากร

ชัยทิศ พิเศษสถลกิจ (2532) สร้างแบบจำลองฟังก์ชันการบริโภคสินค้าที่ผลิตภายในประเทศและแบบจำลองฟังก์ชันการบริโภคสินค้านำเข้า เพื่อประมาณค่าความยืดหยุ่นของการทดแทนกันแบบ Constant Elasticity of Substitution (CES) ศึกษาโดยใช้ข้อมูลทศนิยมในช่วงปี พ.ศ. 2513-2530 และทำการวิเคราะห์ด้วย 2 วิธี เพื่อเปรียบเทียบผลการวิเคราะห์วิธีกำลังสองน้อยที่สุด (Ordinary least square) และวิธี Seemingly unrelated regression estimation (SURE) ในการศึกษาได้กำหนดให้ตัวแปรตาม คือ ปริมาณการใช้จ่ายเพื่อการบริโภคสินค้าที่ผลิตภายในประเทศ และปริมาณการใช้จ่ายเพื่อการบริโภคสินค้านำเข้า ส่วนตัวแปรอิสระคือ ปริมาณการใช้จ่ายเพื่อการบริโภครวม ผลคูณระหว่างปริมาณการใช้จ่ายเพื่อการบริโภครวมกับผลต่างของดัชนีราคาสินค้าที่ผลิตภายในประเทศกับดัชนีราคาสินค้านำเข้าผลิตภัณฑ์เบื้องต้นของประเทศในปีที่ผ่านมา การเปลี่ยนแปลงราคาน้ำมันภายในประเทศและในตลาดโลก (กำหนดให้เป็นตัวแปรหุ่น เท่ากับ 1 ในปี พ.ศ. 2516-2517 และปี พ.ศ. 2522-2523 เนื่องจากเป็นปีที่เกิดวิกฤตการณ์ของราคาน้ำมันทำให้ราคาสินค้าสูงขึ้นผิดปกติ และกำหนดให้เท่ากับ 0 ในปีที่ไม่มีการเปลี่ยนแปลงราคาน้ำมันอย่างผิดปกติ) และการเปลี่ยนแปลงอัตราแลกเปลี่ยน

ผลการศึกษาพบว่า ค่าความยืดหยุ่นที่คำนวณได้จากการประมาณการด้วยวิธีกำลังสองน้อยที่สุด (Ordinary least square) นั้น สินค้าที่มีค่าความยืดหยุ่นของการทดแทนกันน้อยที่สุดได้แก่ สินค้าหมวดข้าว แป้งและผลิตภัณฑ์จากแป้ง เนื่องจากเป็นสินค้าที่สามารถผลิตได้เองจำนวนมากในประเทศ และในสินค้านมสดบั้นทิ้งจะมีความยืดหยุ่นของการทดแทนกันสูงที่สุดเพราะสินค้าที่ผลิตเองและที่นำเข้ามีความคล้ายกันจึงทดแทนกันได้สูง ส่วนค่าความยืดหยุ่นที่คำนวณได้จากการ

ประมาณการด้วยวิธี SURE พบว่าให้ผลการศึกษาทำนองเดียวกันกับวิธี Ordinary least square แต่ค่าความยืดหยุ่นที่คำนวณได้จากการประมาณการด้วยวิธี SURE มีค่ามากกว่าและน่าเชื่อถือกว่าการประมาณการด้วยวิธีกำลังสองน้อยที่สุด (Ordinary least square) ในส่วนมากของสินค้า อย่างไรก็ตามในการศึกษาครั้งนี้ใช้ข้อมูลที่สั้นเกินไปควรเพิ่มเวลาการศึกษา

ดิเรก ปัทมสิริวัฒน์ (2532) ศึกษาแบบแผนการใช้จ่ายบริโภคจากข้อมูลบัญชีประชาชาติ ช่วงปี พ.ศ. 2513-2530 ในสินค้า 6 หมวด โดยใช้แบบจำลอง Nonlinear system of equation ด้วยวิธี Linear expenditure model ทำการประมาณทั้งแบบที่ไม่มีปัญหา Autocorrelation และมีปัญหา Autocorrelation ในลักษณะ first-order เพื่อเปรียบเทียบให้เห็นความแตกต่าง

ผลการศึกษาพบว่าพฤติกรรมทั่วไปของการบริโภคให้ความสำคัญของสินค้าในหมวดอาหารลดลง ส่วนหมวดสินค้าอื่นๆ มีความสำคัญเพิ่มขึ้น และในการเปรียบเทียบแบบจำลองจะเห็นได้ว่ารายจ่ายที่จำเป็นในทุกหมวดสินค้ากรณีไม่มีปัญหา Autocorrelation มีค่ามากกว่ากรณีที่มีปัญหา Autocorrelation และหลังจากทำการแก้ปัญห Autocorrelation แล้วคำนวณค่าความยืดหยุ่นของการบริโภคพบว่า ค่าความยืดหยุ่นต่อรายจ่ายรวมในหมวดสินค้า อาหาร ค่าเช่า น้ำ ไฟ และเครื่องนุ่งห่ม มีค่าน้อยกว่า 1 เนื่องจากเป็นสินค้าจำเป็น ส่วนในหมวดอื่นๆ มีค่ามากกว่า 1 ส่วนค่าความยืดหยุ่นต่อราคาสินค้ามีค่าติดลบ และมีค่าน้อยกว่า 1 ในหมวดอาหาร และค่าเช่า น้ำ ไฟ

ศรีสุดา จิรากุลสวัสดิ์ (2536) ศึกษาผลกระทบของเงินทุนไหลเข้าจากต่างประเทศต่อการออมในประเทศ และหาปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการไหลเข้าของเงินทุนต่างประเทศของประเทศไทย โดยแบ่งเงินทุนไหลเข้าจากต่างประเทศออกเป็นเงินลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ เงินกู้ยืมจากต่างประเทศ และเงินทุนในหลักทรัพย์จากต่างประเทศ และแบ่งเงินออมภายในประเทศออกเป็น เงินออมภาคเอกชน และเงินออมภาครัฐบาล ทำการศึกษาโดยใช้ Multiple linear regression analysis

ผลการศึกษาพบว่า เงินลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ เงินกู้ยืมจากต่างประเทศ และเงินลงทุนในหลักทรัพย์จากต่างประเทศ มีผลกระทบต่อการออมในประเทศ โดยมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับการออม นั่นคือ เงินทุนจากต่างประเทศมีผลต่อการขยายตัวทางเศรษฐกิจและการออมและในการศึกษายังพบว่า ผลผลิตประชาชาติ ผลกำไร และผลตอบแทนจากการลงทุนโดยตรงของต่างชาติจะมีผลต่อเงินลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ แต่ผลกำไรและผลตอบแทนจากการลงทุนนี้จะถูกส่งคืนกลับต่างประเทศมากกว่าร้อยละ 30

ดิเรก ปัทมสิริวัฒน์ (2536) ศึกษาแบบแผนการใช้จ่ายในการบริโภคของครัวเรือน ช่วงปี พ.ศ. 2513-2533 ใน 5 หมวดสินค้า โดยใช้ระบบอุปสงค์เป็นกรอบการวิเคราะห์ Demand system ด้วยวิธี Linear expenditure system (LES) ในลักษณะแบบจำลองสถิตและแบบจำลองพลวัต เพื่อพิจารณาถึงการตอบสนองของผู้บริโภคที่มีรายได้และรายจ่ายรวมและการตอบสนองของผู้บริโภคที่มีต่อการเปลี่ยนแปลงราคาสินค้า นำผลที่ได้มาสร้างเลขดัชนีค่าครองชีพที่แท้จริงเพื่อเปรียบเทียบกับเลขดัชนีผู้บริโภค และ วิเคราะห์สวัสดิการสังคม

ผลการศึกษาพบว่าจากรายจ่ายทั้งหมดมีรายจ่ายผูกพันอยู่ร้อยละ 27-29 และมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น 12.1 บาทต่อปีทุกๆ ปี แสดงถึงมาตรฐานการบริโภคของคนไทยที่เพิ่มขึ้น และส่วนมากของรายจ่ายผูกพันเป็นการใช้จ่ายในหมวดอาหาร และเครื่องดื่มที่ไม่มีแอลกอฮอล์ และในการพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์งบประมาณรายจ่ายส่วนเพิ่ม พบว่าคนไทยจะมีอคติในการบริโภคเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ ยาสูบ เสื้อผ้า ค่าใช้จ่ายส่วนตัว รายจ่ายด้านนันทนาการ สูง รองมาได้แก่ ด้านบริการ การขนส่ง รายจ่ายเบ็ดเตล็ด และส่วนที่เกี่ยวกับบ้าน เฟอร์นิเจอร์ตามลำดับ ส่วนค่าความยืดหยุ่นของอุปสงค์ต่อรายได้ในหมวดสินค้าต่างๆ จะมีค่าระหว่าง 0.383-1.55 โดยหมวดอาหาร และเครื่องดื่มที่ไม่มีแอลกอฮอล์จะมีค่าความยืดหยุ่นเป็นบวกที่น้อยที่สุด และมีแนวโน้มลดลง และสำหรับค่าความยืดหยุ่นของอุปสงค์ต่อราคามีค่าระหว่าง -0.618 ถึง -0.899 และค่าความยืดหยุ่นไขว้ที่ได้จะมีค่าต่ำเนื่องจากการทดแทนกันระหว่างหมวดสินค้า

ในการเปรียบเทียบดัชนีราคาพบว่าดัชนีราคาผู้บริโภคจะมีการเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงมากกว่าดัชนีค่าครองชีพที่แท้จริง ส่วนในการวิเคราะห์สวัสดิการสังคมได้ใช้การวิเคราะห์ 2 เรื่องคือ ใช้วิธีการของ Harberger หาผลเสียในเชิงสวัสดิการ ซึ่งพบว่าการเพิ่มอัตราภาษีจะทำให้มูลค่าของผลเสียในเชิงสวัสดิการสูง ส่วนอีกเรื่องคือ ใช้วิธีการของ Ramsey คำนวณอัตราภาษี พบว่าในการเก็บภาษีที่จะทำให้เกิดผลกระทบการบิดเบือนน้อยที่สุดนั้น ควรเก็บภาษีสินค้าที่มีความยืดหยุ่นน้อยในอัตราที่สูง และเก็บภาษีสินค้าที่มีความยืดหยุ่นมากในอัตราที่ต่ำ ซึ่งข้อสรุปที่ได้นี้เห็นว่าไม่ควรทำเพราะสินค้าที่มีความยืดหยุ่นต่ำเป็นสินค้าที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตไม่ควรเก็บภาษีสูง

จารุณี เกี่ยมณี (2537) ศึกษารูปแบบการบริโภคและฟังก์ชันการบริโภคในประเทศไทย โดยแบ่งการศึกษาออกเป็นสองส่วน ส่วนแรกคือ เพื่อศึกษาปัจจัยที่กำหนดการบริโภคของประชาชนในประเทศไทย ส่วนที่สองคือ ศึกษาฟังก์ชันการบริโภค โดยเฉพาะพิจารณาความสัมพันธ์กับรายได้ของครัวเรือนแบ่งตามรายภาค ได้แก่ กรุงเทพมหานครและปริมณฑล ภาคกลาง ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคใต้ และตามเขตชุมชน คือ ในเขตเทศบาล และนอกเขตเทศบาล โดยใช้ข้อมูลทุติยภูมิแบบอนุกรมเวลาช่วงระยะเวลาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2520-2534 และข้อมูลแบบแบ่งเป็น

กลุ่มตัวอย่างจำแนกไปตามชั้นของค่าใช้จ่ายในการบริโภค จากการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือนปี พ.ศ. 2524 และ พ.ศ. 2531 ทำการศึกษาโดยใช้วิธีการทางเศรษฐมิติในรูปแบบ Single linear regression และ Multiple linear regression ด้วยวิธี Ordinary least square

ผลการศึกษาพบว่า รายได้ที่สามารถนำไปใช้จ่ายใช้สอยได้เป็นปัจจัยที่สำคัญ ในการกำหนดพฤติกรรมการบริโภค ส่วนปัจจัยที่เป็นปริมาณเงินที่หมุนเวียนในระบบเศรษฐกิจ อัตราเงินเฟ้อ และอัตราดอกเบี้ยพบว่าไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ในการศึกษาฟังก์ชันการบริโภคของครัวเรือน ซึ่งเป็นการแสดงความสัมพันธ์ระหว่างรายได้กับค่าใช้จ่ายในการบริโภคของครัวเรือน จากการสำรวจในปี พ.ศ. 2524 ครัวเรือนในเขตเทศบาลของภาคกลางมีค่าความโน้มเอียงในการบริโภคหน่วยสุดท้าย (MPC) ต่ำที่สุด ครัวเรือนนอกเขตเทศบาลของภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีค่า MPC สูงที่สุด โดยครัวเรือนในเขตเทศบาลทุกภาคมีค่า MPC ต่ำกว่าครัวเรือนนอกเขตเทศบาล หรือก็คือครัวเรือนที่มีระดับรายได้สูงจะมีค่า MPC ต่ำกว่าครัวเรือนที่มีระดับรายได้ต่ำ ส่วนในปี พ.ศ. 2531 พบว่าครัวเรือนในเขตเทศบาลของภาคกลางและครัวเรือนนอกเขตเทศบาลของภาคเหนือมีค่าความโน้มเอียงในการบริโภคหน่วยสุดท้ายสูงสุด โดยครัวเรือนในเขตเทศบาลจะมีค่า MPC ต่ำกว่าครัวเรือนในเขตเทศบาล ในการพิจารณาความยืดหยุ่นของค่าใช้จ่ายในการบริโภคจำแนกตามประเภทของการบริโภคต่อรายได้ของครัวเรือนพบว่าสอดคล้องกับทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์ที่ว่า ค่าใช้จ่ายในสินค้าที่มีความจำเป็นจะมีค่าความยืดหยุ่นต่ำและค่าใช้จ่ายในสินค้าที่จำเป็นน้อยหรือสินค้าฟุ่มเฟือยจะมีค่าความยืดหยุ่นสูง แต่อย่างไรก็ตามในการศึกษายังมีข้อจำกัดในเรื่องของปัจจัยที่ใช้กำหนดพฤติกรรมของรายได้

สถาบันทรัพยากรมนุษย์ (2537) ศึกษาแบบจำลองพฤติกรรมของครัวเรือนในประเทศไทย โดยในส่วนของแบบจำลองการบริโภครวมได้กำหนดให้การบริโภครวมขึ้นอยู่กับผลรวมของรายได้จากการทำงานและรายได้ที่เป็นตัวเงินจากทรัพย์สินรวมหักออกด้วยการออมของครัวเรือนและภาษีทางตรงและทางอ้อมที่รัฐบาลเรียกเก็บ ซึ่งกำหนดให้รายได้ที่เป็นตัวเงินจากทรัพย์สินรวมนี้คือรายได้ประชาชาติที่หักรายได้จากการทำงานออกแล้ว โดยรายได้จากสินทรัพย์รวมจะแบ่งออกเป็น 2 ส่วนคือ รายได้จากสินทรัพย์ทางการเงินและรายได้จากทุน และเพิ่มตัวแปรเกี่ยวกับวิกฤตการณ์ราคาน้ำมันเข้าไปในการศึกษาด้วย ทำการศึกษาจากข้อมูลในช่วงปี พ.ศ. 2513-2532 จากแบ่งสินค้า 12 หมวด และ ประมาณค่าด้วยวิธี Seemingly unrelated regression estimation (SURE)

ผลการศึกษาพบว่า มีค่า R^2 ที่สูง คืออยู่ระหว่างร้อยละ 93.2 - 99.8 และพบว่าสินค้าที่มีความยืดหยุ่นน้อยกว่าหนึ่งได้แก่ ยาสูบและบุหรี่ยานพาหนะ ค่าเช่าเชือเพลิง การขนส่ง และกลุ่มสินค้าอื่นๆ ส่วนสินค้าฟุ่มเฟือยได้แก่ เสื้อผ้า เครื่องเรือน และสันทนาการ แสดงให้เห็นถึงการมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

อย่างไรก็ตามในการศึกษาได้ใช้ข้อมูลที่สิ้นเกิน ไปจึงไม่สามารถทดสอบผลของวิกฤตการณ์น้ำมันต่อการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างได้

อรวรรณ ยี่สาร (2538) ศึกษาพฤติกรรมการออมของครัวเรือน เพื่อศึกษาถึงปัจจัยที่กำหนดพฤติกรรมการออมของครัวเรือน และทำการคาดการณ์สัดส่วนของการออมต่อรายได้ของครัวเรือนในอนาคต โดยแบ่งครัวเรือนออกเป็น ครัวเรือนในกรุงเทพฯ และปริมณฑล และครัวเรือนในต่างจังหวัด และแบ่งตามระดับของรายได้ ศึกษาโดยใช้ข้อมูลภาคตัดขวางในปี พ.ศ. 2535/2536 วิเคราะห์ข้อมูลโดยวิธีการถดถอยแบบพหุ และประมาณการด้วยวิธี Weighted least square (WLS)

ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการออมของครัวเรือนในกรุงเทพฯ และปริมณฑล ที่มีรายได้ต่ำกว่า 15,000 บาทต่อเดือน ได้แก่ รายได้ประจำและรายได้ชั่วคราวของครัวเรือน อายุของหัวหน้าครัวเรือน ระดับการศึกษา และอาชีพ ส่วนครัวเรือนที่มีรายได้สูงกว่า 15,000 บาทต่อเดือน ปัจจัยที่กำหนดการออม ได้แก่ รายได้ประจำและรายได้ชั่วคราวของครัวเรือน อสังหาริมทรัพย์ เพศชายที่เป็นหัวหน้าของครัวเรือน และ ระดับการศึกษา สำหรับปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการออมของครัวเรือนในต่างจังหวัด ที่มีรายได้ต่ำกว่า 15,000 บาทต่อเดือน ได้แก่ รายได้ประจำและรายได้ชั่วคราวของครัวเรือน ทรัพย์สินทางการเงินสุทธิ ระดับการศึกษา และอาชีพ ส่วนครัวเรือนที่มีรายได้สูงกว่า 15,000 บาทต่อเดือน ปัจจัยที่กำหนดการออม ได้แก่ รายได้ชั่วคราวของครัวเรือน หัวหน้าครัวเรือนที่มีการศึกษาระดับอาชีวศึกษา ส่วนผลการคาดการณ์พบว่า เมื่อระดับรายได้ของครัวเรือนเพิ่มขึ้น สัดส่วนการออมต่อรายได้ของครัวเรือนในกรุงเทพฯ และปริมณฑลสูงกว่าครัวเรือนต่างจังหวัด

ศรีสุข โรจน์อ่อนวงศ์ (2539) ศึกษาถึงการออมต่อระดับรายได้ของครัวเรือนไทยระหว่างชนบทและเมือง เพื่อวิเคราะห์ระดับการออมต่อระดับรายได้ของครัวเรือนตามชั้นอายุ อาชีพ และระดับรายได้ ในเขตชนบทและเขตเมืองของภาคต่างๆ ในประเทศ ทำการศึกษาโดยใช้ข้อมูลภาคตัดขวางปี พ.ศ. 2536 วิเคราะห์โดยใช้ Regression analysis ผลการศึกษาพบว่า ในทุกกลุ่มครัวเรือนรายได้มีผลต่อการออมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และมีความสัมพันธ์ทิศทางเดียวกันกับการออม โดยครัวเรือนที่มีค่าความโน้มเอียงเฉลี่ยในการออม และค่าความโน้มเอียงหน่วยสุดท้ายในการออมสอดคล้องกับสมมติฐานวัฏจักรชีวิต คือ ครัวเรือนในเขตเมืองของกรุงเทพฯ และปริมณฑล หรือถ้าจำแนกตามอาชีพ ได้แก่ ผู้มีอาชีพลูกจ้างภาคเอกชนและรับจ้างทั่วไปในเขตเมือง ผู้มีอาชีพค้าขายหรือเจ้าของกิจการธุรกิจในเขตชนบท นอกจากนี้ยัง พบว่าครัวเรือนส่วนใหญ่มีพฤติกรรมการออมสอดคล้องกับสมมติฐานรายได้สมบูรณ์ ในการจำแนกครัวเรือนตามระดับชั้นของรายได้ โดยครัว

เรือนที่มีระดับรายได้สูงจะมีการออมสูงกว่าครัวเรือนที่มีระดับรายได้ต่ำ ส่วนผลการศึกษาแบบแผนการใช้จ่ายระหว่างภาค และเมืองกับชนบทพบว่ามีความแตกต่างกัน คือ ภาคกลาง ภาคเหนือ และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีสัดส่วนของการใช้จ่ายด้านอาหารต่อรายจ่ายทั้งหมดสูงกว่าในเมือง ส่วนการชำระเงินกู้ยืม พบว่าครัวเรือนในชนบทต้องชำระเงินกู้ยืมในสัดส่วนสูงกว่าครัวเรือนในเมือง นั่นคือครัวเรือนในเขตชนบทมีหนี้สินมาก พบว่าส่วนมากเป็นหนี้สินจากนอกสถาบันการเงิน

พรเพ็ญ ภูวิทย์พันธุ์ (2540) ศึกษาผลกระทบของปัจจัยทางเศรษฐกิจต่อพฤติกรรมการออมภาคครัวเรือนผ่านสถาบันการเงิน เพื่อศึกษาพฤติกรรมการออมภาคครัวเรือน วิเคราะห์ผลกระทบของปัจจัยทางเศรษฐกิจต่อปริมาณการออม และพยากรณ์แนวโน้มการออมผ่านสถาบันการเงินภายใต้การวิเคราะห์ในเชิงสมมติในช่วงปี พ.ศ. 2540-2542 ทำการศึกษาโดยใช้ข้อมูลอนุกรมเวลาในช่วงปี พ.ศ. 2518-2539 วิเคราะห์ข้อมูลด้วย Multiple regression analysis

ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการออมภาคครัวเรือนผ่านสถาบันการเงินทั้งระบบและธนาคารพาณิชย์ ได้แก่ รายได้สุทธิที่สามารถใช้จ่ายได้จริง อัตราดอกเบี้ยเงินฝากธนาคารพาณิชย์ ระดับราคาสินค้าภายในประเทศ ผลตอบแทนจากการลงทุนในตลาดหลักทรัพย์ จำนวนสาขาของสถาบันการเงินทั้งระบบสำหรับการออมรวมและจำนวนสาขาของธนาคารพาณิชย์สำหรับการออมผ่านธนาคารพาณิชย์ โดยปัจจัยที่มีผลต่อการออมผ่านบริษัทเงินทุน ได้แก่ รายได้จากสินทรัพย์ ส่วนต่างระหว่างอัตราดอกเบี้ยเงินฝากที่บริษัทเงินทุนและธนาคารพาณิชย์ ผลตอบแทนจากการลงทุนในตลาดหลักทรัพย์ และจำนวนสาขาของบริษัทเงินทุน ส่วนปัจจัยที่มีผลต่อการออมผ่านธนาคารออมสิน ได้แก่ รายได้สุทธิที่สามารถใช้จ่ายได้จริง อัตราดอกเบี้ยเงินฝากของธนาคารออมสิน และอัตราเงินเฟ้อ โดยปัจจัยทั้งหมดมีความสัมพันธ์สอดคล้องกับสมมติฐาน ยกเว้นระดับราคาสินค้าในประเทศไทย ส่วนผลการพยากรณ์แนวโน้มในปี พ.ศ. 2540-2542 พบว่า ปริมาณการออมผ่านสถาบันการเงินทั้งระบบ ธนาคารพาณิชย์ และธนาคารออมสินจะชะลอตัวตามภาวะเศรษฐกิจที่ตกต่ำและการออมผ่านบริษัทเงินทุนจะลดลงมากในปี พ.ศ. 2540 แล้วจะขยายตัวเพิ่มในปี พ.ศ. 2541-2542

กิตติชัย เล้าสกุล (2541) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสินเชื่อบริษัทพาณิชย์ไทยกับการออม การลงทุน และผลิตภัณฑ์ประชาชาติ โดยแบ่งภาคเศรษฐกิจออกเป็น ภาคอุตสาหกรรม ภาคเกษตรกรรม ภาคการค้า และภาคอื่นๆ ทำการศึกษาโดยใช้ข้อมูลอนุกรมเวลาในช่วงปี พ.ศ. 2520-2539 ประเมินค่าทางสถิติด้วยวิธีกำลังสองน้อยที่สุดสองชั้นและทดสอบความสมบูรณ์ของแบบจำลองด้วยการทำ Simulation

ผลการศึกษาพบว่า ประมาณสินเชื่อกของธนาคารพาณิชย์มีผลต่อปริมาณการออม โดยมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันและประมาณสินเชื่อกของธนาคารพาณิชย์ในแต่ละภาคเศรษฐกิจมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับการลงทุนในแต่ละภาคเศรษฐกิจ และผลิตภัณฑ์ประชาชาติในแต่ละภาคเศรษฐกิจ ส่วนผลของ Simulation พบว่า เป็นที่น่าพอใจ นั่นคือ สามารถนำแบบจำลองไปใช้ในการพยากรณ์ได้

ชัยวุฒิ อัครวิภูถ (2541) ทำการวิเคราะห์การออมโดยใช้แบบจำลองทางเศรษฐกิจในประเทศไทย เพื่อศึกษาถึงปัจจัยที่กำหนดพฤติกรรมการออมของครัวเรือนในแต่ละกลุ่มอาชีพและศึกษาถึงเสถียรภาพในระยะยาวของปัจจัยที่กำหนดพฤติกรรมการออมของครัวเรือน โดยแบ่งกลุ่มอาชีพออกเป็น 5 กลุ่ม คือ กลุ่มอาชีพเกษตรกรรม กลุ่มข้าราชการและพนักงานของรัฐวิสาหกิจ อาชีพค้าขายและเจ้าของธุรกิจ กลุ่มลูกจ้างเอกชน และกลุ่มอาชีพรับจ้างทั่วไป ทำการศึกษาโดยใช้ข้อมูลในโครงการสำรวจเงินออมของฝ่ายวิชาการ ธนาคารแห่งประเทศไทย ในปี พ.ศ. 2535/2536 สำรวจครัวเรือนทั่วประเทศ 1,465 ครัวเรือน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีกำลังสองน้อยที่สุด (Ordinary least square) และใช้ Logit model ในการพิจารณาเสถียรภาพในระยะยาว

ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยกำหนดการออมของครัวเรือนที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ได้แก่ รายได้ชั่วคราวของครัวเรือน เขตที่อยู่อาศัยของครัวเรือนและขนาดของครัวเรือน ปัจจัยกำหนดการออมของครัวเรือนที่ประกอบอาชีพข้าราชการ ได้แก่ รายได้ถาวรและรายได้ชั่วคราวของครัวเรือน ปัจจัยกำหนดการออมของครัวเรือนที่ประกอบอาชีพค้าขาย เจ้าของธุรกิจ รายได้ประจำและรายได้ชั่วคราวของครัวเรือน เขตที่อยู่อาศัยของครัวเรือนและอัตราการพึงพิง ปัจจัยกำหนดการออมของครัวเรือนที่ประกอบอาชีพลูกจ้างเอกชน ได้แก่ รายได้ถาวรและรายได้ชั่วคราวของครัวเรือน ส่วนปัจจัยกำหนดการออมของครัวเรือนที่ประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไป ได้แก่ รายได้ประจำและรายได้ชั่วคราวของครัวเรือน เขตที่อยู่อาศัย และขนาดของครัวเรือน ผลการศึกษาเสถียรภาพปัจจัยกำหนดการออมของครัวเรือน พบว่า รายได้ประจำ รายได้ชั่วคราว เขตที่อยู่อาศัยและอัตราการพึงพิง มีคุณลักษณะยาวกับการออมของครัวเรือน

พิพัฒน์ นวเธียร (2541) ศึกษาผลของการผ่อนคลายการควบคุมทางการเงินต่อการบริโภคและการออมภาคครัวเรือนในประเทศไทย เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบการบริโภคและการออมของครัวเรือน และศึกษาการบริโภคและการออมของครัวเรือนและผลกระทบของการผ่อนคลายการควบคุมทางการเงินในประเทศไทยทำการศึกษาโดยใช้ข้อมูลอนุกรมเวลาในช่วงปี พ.ศ. 2524-2533 เพื่อศึกษาการบริโภคและการออมในต่างประเทศ และใช้ข้อมูลในช่วงปี พ.ศ. 2513-2537 เพื่อศึกษา

การบริโภคและการออมของประเทศไทย ประมาณค่าแบบจำลองด้วยวิธีกำลังสองน้อยที่สุด (Ordinary least square)

ผลการศึกษาพบว่า ประเทศต่างๆแม้มีระดับการพัฒนาทางเศรษฐกิจใกล้เคียงกัน แต่แบบแผนการบริโภคและการออมจะต่างกัน อย่างไรก็ตามลักษณะที่คล้ายกันในแต่ละประเทศ คือ ประเทศที่มีการพัฒนาทางเศรษฐกิจต่ำกว่าจะมีรายจ่ายอยู่ในหมวดสินค้าที่มีความจำเป็นมากกว่าประเทศอื่นๆ ส่วนผลการศึกษาการบริโภคและการออมของไทยพบว่ารายจ่ายเพื่อการบริโภคภาคเอกชนต่อผลผลิตมวลรวมภายในประเทศลดลง โดยรายจ่ายในสินค้าที่จำเป็นจะลดลง รายจ่ายในสินค้าเพื่อความสะดวกสบายจะเพิ่มขึ้น ส่วนการออมพบว่าครัวเรือนลดลงในช่วงปี พ.ศ. 2533 ที่มีการเปิดเสรีทางการเงิน ถึงปี พ.ศ. 2537 สำหรับผลของการผ่อนคลายการควบคุมทางการเงินซึ่งวัดจากสินเชื่อของธนาคารพาณิชย์เพื่อการบริโภค พบว่า มีผลทำให้การออมลดลง และการบริโภคเพิ่มขึ้น